

Nr 297.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1943/44 till Ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelse; given Stockholms slott den 21 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 maj 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, följande.

I Stockholms stads rannsakningsfängelse förvaras för närvarande vissa för brott eller lösdriveri häktade eller dömda personer. Vidare intagas där utlänningar, som tagits i förvar jämlikt utlänningsförfattningarna. Sådana häktade, som ännu icke dömts i första instans, förvaras och underhållas helt på stadens bekostnad. Beträffande i första instans dömda personer, som icke avgivit nöjdförklaring eller som anfört besvär eller som ännu icke förpassats

till annan anstalt för undergående av straff eller eljest föreskriven behandling, ävensom beträffande bötesfångar och i förvar tagna utlänningar råder det förhållandet, att staden tillhandahåller förvaringslokaler, under det att kronan ersätter staden fångförplägnadskostnaderna. Ersättningen bestrides från ett för ändamålet särskilt anvisat förslagsanslag, rubricerat Ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelset.

På grund av det stegrade fångantalet har fångvårdsstyrelsen under år 1942 inlett förhandlingar med Stockholms stad om utnyttjande av rannsakningsfängelset för fångvårdens behov i större utsträckning än för närvarande. Enär dessa förhandlingar vid tiden för avlåtandet av årets statsverksproposition alltjämt pågingo, kunde storleken av nämnda anslag icke då bestämmas. I riksstatsförslaget upptogs anslaget därför med ett beräknat belopp av 150,000 kronor. Sedan ifrågavarande förhandlingar numera avslutats, får jag härmed ånyo anmäla berörda anslagsfråga.

Spörsmålet om kronans och Stockholms stads skyldigheter med avseende å stadens rannsakningsfängelset har sedan länge varit föremål för tvist. Vid de förhandlingar, som nu förts, har eftersträfvats att ernå en lösning av frågan i hela dess vidd. Såsom resultat av förhandlingarna har ett preliminärt avtal träffats mellan fångvårdsstyrelsen å kronans vägnar samt Stockholms stadskollegium å stadens vägnar. För att avtalet skall bliva gällande förutsättes, att det skall godkännas för kronans del av Kungl. Maj:t och för stadens del av stadsfullmäktige.

För att belysa uppkomsten av motsättningarna mellan kronan och staden beträffande rannsakningsfängelset och frågans läge nu torde till en början få lämnas följande redogörelse.

Den ursprungliga bestämmelsen om hållande av häkte återfinnes i stadslagen. Enligt denna borde i varje stad häkte för dem, som där begå brott, av staden byggas och underhållas. Hållande av egna häkten uppfattades närmast såsom en förmån för städerna, sammanhängande med deras jurisdiktion. Först efter domen överlämnades den brottslige till statsmyndigheten för straffets verkställande.

Enligt 1636 års privilegiebrev för Stockholm kunde rannsakningsfångar förvaras både i kronans och stadens fängelser. Båda slagen av fängelser stodo då under överståthållarens chefskap.

Med avseende å fångarnas underhåll föreskrives i brev den 4 december 1816 att »städerna böra underhålla personer, som där för brott häktas, så länge de vid domstol därstädes äro under rannsaking och målet utgör ämne för den police, städerna själva böra vidmakthålla, men att däremot, när antingen brottet finnes vara av den grövre beskaffenhet, att det skall överdomstols granskning underställas, eller ock saken genom besvär drages under högre rätts prövning, kostnaden till de häktades underhåll bör utgå av allmänna medel ifrån den dag, stadsdomstolarna huvudsakligen avgjort målet, till dess slutlig dom fallit och verkställes.»

I slutet av 1840-talet uppfördes ett rannsakningsfängelse i Stockholm för en kostnad av ej fullt 350,000 riksdaler banco, vartill kronan bidrog med 170,000 riksdaler banco. I fängelset insattes i överensstämmelse med tidigare praxis icke blott rannsakningsfångar utan även bötesfångar. I fråga om stadens skyldigheter med avseende å den senare fångkategorien uppkom på 1890-talet tvist med kronan i samband med uppförande av ett nytt rannsakningsfängelse. Tvisten blev icke löst. Det nuvarande rannsakningsfängelset blev emellertid till sin storlek så avpassat, att det skulle kunna mottaga även bötesfångar. Staden förklarade sig dock icke erkänna någon förpliktelse därtill och har därefter vidhållit denna ståndpunkt.

Kostnaden för rannsakningsfängelset har städse bestritts av staden, men kronan bidrager till underhåll av de fångar, för vilka staden enligt 1816 års brev ej skall bära underhållskostnaden.

I fängelset förvaras för närvarande följande kategorier av fångar:

A. Brottfångar.

Dessa äro:

1) rannsakningsfångar, d. v. s. häktade men av rådhusrätten ännu icke dömda fångar;

2) häktade, av rådhusrätten dömda fångar, vilka antingen icke avgivit nöjdförklaring eller vilka anfört besvär emot rådhusrättens utslag eller ännu icke förpassats till annat fängelse för avtjänande av ådömt straff.

B. Lösdrivare.

I likhet med brottfångarna kunna lösdrivarna indelas i

1) häktade, men av poliskammaren icke dömda; samt

2) häktade, av poliskammaren dömda, motsvarande grupp 2) under A.

C. Bötesfångar.

D. Övriga.

Dessa äro:

1) vissa för fylleri eller annan orsak anhållna personer; samt

2) personer, som jämlikt författningar angående utlänningar tagits i förvar.

Enligt principerna i 1816 års brev bekostar kronan underhållet av sådana häktade (fångar och lösdrivare), som dömts av rådhusrätten eller poliskammaren, ävensom av bötesfångar och i förvar tagna utlänningar, medan övriga fångars underhåll bekostas av staden. Ersättningen för underhåll av dömda häktade utgår från och med dagen efter utslagets eller beslutets meddelande.

Spörsmålet om dispositionen av rannsakningsfängelset, som gång efter annan varit uppe, aktualiserades åter år 1937, då vissa arbeten skulle företagas inom fängelsets köksavdelning. I anledning av framställning från staden meddelade överståthållarämbetet i skrivelse den 19 februari 1938 till chefen för justitiedepartementet, att staden ifrågasatt att mellan kronan och staden skulle träffas överenskommelse angående sådan fördelning av stadens fångar, att kronan utan kostnad för staden för all framtid övertog förvaringen och underhållet av dels stadens bötesfångar, dels häktade, av rådhusrätten till undergående av frihetsstraff dömda fångar från och med dagen näst efter rådhusrättens utslag, dels ock häktade, av poliskammaren till tvångs-

arbete dömda lösdrivare från och med dagen näst efter poliskammarens beslut, samt att staden på egen bekostnad förvarade och underhölle övriga rannsaktionsfångar och häktade men icke dömda lösdrivare. Därest sistnämnda kategorier fångar på grund av utrymmesbrist icke skulle kunna beredas plats inom stadens fängelse, skulle sådana fångar mot viss ersättning av staden förvaras av kronan.

I skrivelse den 4 april 1940 hemställde stadskollegiet i Stockholm, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för upptagande av förhandlingar med staden rörande överståthållarämbetets uppförande å kronans stat och en reglering av de frågor, i vilka staden i jämförelse med andra städer intog en särställning i förhållande till staten. Framställningen, som således innefattade även frågan om rannsaktionsfängelset, ledde till att en kommission tillsattes, som antog benämningen *1940 års förhandlingskommission*. I sitt den 30 oktober 1940 avlämnade betänkande (statens offentl. utredn. 1940: 28) framlade kommissionen ett förslag till avtal mellan kronan och Stockholms stad, vilket förslag under § 8 innehåller bland annat följande.

Beträffande Stockholms stads rannsaktionsfängelse skola följande bestämmelser gälla:

a) Kronan övertager utan kostnad för staden förvaringen och underhållet av dels bötesfångar, dels häktade, av Stockholms rådhusrätt till straffarbete eller fängelse dömda personer från och med fjärde dagen från dagen för rådhusrättens utslag, dels häktade, som enligt utslag av Stockholms rådhusrätt skola intagas till förvaring eller internering, dels häktade, av överståthållarämbetet till tvångsarbete dömda lösdrivare från och med fjärde dagen från dagen för överståthållarämbetets beslut, dels ock personer, som tagits i förvar jämlikt författningar rörande utlåningar.

b) För häktade, rörande vilka rådhusrätten eller överståthållarämbetet, beslutat om undersökning av sinnesbeskaffenheten och som till följd därav intagits å fångvården tillhörande sinnessjukavdelning, skall staden ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de häktade efter det för avdelningen gällande portionspriset (sålunda allenast kostnad för i portion ingående proviantartiklar).

c) Andra för brott eller lösdriveri häktade men icke dömda personer, för vilka plats i rannsaktionsfängelset icke kan beredas, må förvaras i centralfängelset å Långholmen; dock att, därest de befinnas lida av kroppssjukdom eller, utan att sådant fall är för handen som i b) sägs, av sinnessjukdom, fångvårdsstyrelsens tillstånd i varje särskilt fall skall inhämtas.

För de under c) omförmälda häktade gäller,

att de häktade skola utan kostnad för kronan genom försorg av polisen i Stockholm införas till centralfängelset samt i förekommande fall inställas inför rådhusrätten eller överståthållarämbetet,

att staden skall ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de häktade efter det för centralfängelset gällande portionspriset (sålunda allenast kostnad för i portion ingående proviantartiklar),

samt att staden såsom bidrag till kostnaderna för fängelsebyggnadernas underhåll, för bevakning, sjukvård, allmänna förvaltningskostnader och dylikt ävensom för tillhandahållande av beklädnad och sängkläder m. m. skall erlagga ett visst belopp per intagen och dag. Beträffande storleken av detta belopp gäller vad i bilaga A till detta avtal sägs.

d) Staden förvarar och underhåller på egen bekostnad övriga för brott eller lösdriveri häktade men icke dömda personer.

Enligt den under punkt c) omförmälda bilagan skulle det i § 8 avsedda bidraget från staden till kostnaderna för underhåll av fängelsebyggnaderna å Långholmen, för bevakning, sjukvård, allmänna förvaltningskostnader och dylikt ävensom för tillhandahållande av beklädnad och sängkläder m. m. tills vidare utgå med 7 kronor 50 öre per intagen och dag, dock sammanlagt lägst 5,000 kronor för år räknat.

Förhandlingskommissionens förslag godkändes av *stadsfullmäktige i Stockholm* samt tillstyrktes av *överståthållarämbetet* och *fångvårdsstyrelsen*, av den senare myndigheten dock med ett par detaljerinringar. Samtliga i ärendet hörda statliga myndigheter i övrigt hade intet att erinra mot förslaget i vad detsamma gällde rannsakningsfängelset. Sålunda förklarade såväl *statskontoret* som *riksräkenskapsverket* var för sig, att någon anledning till erinran mot förslaget i den delen icke förefunnos.

Förhandlingskommissionens förslag blev sedermera föremål för övertägande av *överståthållarämbetskommittén*, som enligt sitt den 19 september 1941 avgivna betänkande fann förslaget ändamålsenligt och lämpligt i vad det avsåge rannsakningsfängelset. Enligt kommittén borde dock beaktas de erinringar som gjorts av fångvårdsstyrelsen (betänkandet sid. 79).

Enär kronan enligt förhandlingskommissionens förslag utan kostnad för Stockholms stad skulle övertaga förvaringen av vissa kategorier fångar, vilka nu förvaras på stadens bekostnad, skulle vid godtagande av förslaget möjlighet öppnas för staden att ersätta det nuvarande rannsakningsfängelset med en mindre fängelsebyggnad. Medan det nuvarande rannsakningsfängelset inrymmer sammanlagt 317 celler, skulle sålunda, enligt ett upprättat förslag, den nya byggnaden innehålla, förutom mottagnings- och isoleringsavdelning, allenast 76 enkelceller och 4 dubbelceller. En sådan minskning av det för fångar avsedda utrymmet i rannsakningsfängelset förutsätter att tillräckligt utrymme i stället finnes tillgängligt i statliga fängelser i Stockholm eller dess närhet. I statsverkspropositionen till 1942 års riksdag (II ht sid. 85 f.) uttalade föredragande departementschefen, att denna förutsättning icke syntes komma att tills vidare föreligga med hänsyn till den stegring i fångantalet, som inträffat under de senaste åren och som med hänsyn till rådande förhållanden kunde befaras fortsätta under den närmaste framtiden. Att under dylika förhållanden åvägbringa en överenskommelse i enlighet med förslaget fann departementschefen ej tillrådligt. Stora svårigheter skulle kunna uppkomma för att tillgodose det ökade platsbehov för fångförvar i Stockholm, som i sådant fall skulle uppstå. Dessutom framhölls, att frågan om det lämpligaste anordnandet av statliga fängelser i Stockholm eller dess närhet borde lösas i ett större sammanhang. Av nu angivna skäl ledde förhandlingskommissionens förslag rörande rannsakningsfängelset icke till någon uppgörelse mellan kronan och staden.

Genom de förhandlingar mellan fångvårdsstyrelsen och Stockholms stad som, enligt vad inledningsvis nämnts, nu åter upptagits och närmast föranletts av fångvårdens behov att i större utsträckning än för närvarande utnyttja rannsakningsfängelset för fångförvar, har frågan om en uppgörelse beträffande fängelset fått förnyad aktualitet.

Med anledning av underhandlingarna, vilka förts inför överståthållaren, har *överståthållarämbetet* i skrivelse den 18 mars 1943 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte upptaga ärendet till förnyad, skyndsam behandling. Efter redogörelse för vad som tidigare förekommit i ärendet samt under framhållande, att en snar lösning av ifrågavarande spörsmål vore av synnerligt intresse med hänsyn till den hotande överbeläggningen i statens fängelser, anför ämbetet bland annat:

Fångvårdsstyrelsen har uppgivit, att behov föreligger av att få taga i anspråk inemot 100 celler av de 317 inom rannsakningsfängelset. Vid inrymning av personer med ådömda, kortare frihetsstraff kan enligt överståthållarämbetets förmenande ett tillmötesgående av ändamålet ske utan äventyrande av den uppgift, som rannsakningsfängelset egentligen har att fylla. Upplåtelsen förutsätter emellertid samförstånd om villkoren mellan kronan och staden. Vid underhandlingar inför undertecknad överståthållare den 11 mars 1943 mellan representanter för fångvårdsstyrelsen och staden har framkommit, att staden kan förutsättas vara villig låta fångvårdsstyrelsen tillsvidare under året disponera rannsakningsfängelset i nyss angiven omfattning, därest för upplåtelsen komma att gälla villkor, som i möjligaste mån överensstämma med vad som stadgas under § 8 i 1940 års förhandlingskommissionens förslag till avtal mellan kronan och staden rörande fängelset. Det villkoret har emellertid ytterligare framställts från representanter för kommunalförvaltningen, att förhandlingar upptagas för lösning definitivt av rådande oklara förhållanden beträffande fängelset.

I infortrat yttrande över överståthållarämbetets framställning har *fångvårdsstyrelsen* erinrat, att föreskrifterna i § 8 i förhandlingskommissionens avtalsförslag tillkommit i huvudsakligt syfte att det nuvarande rannsakningsfängelset skulle ersättas av en mindre fängelsebyggnad och stadens fångar enligt de nya ersättningsgrunder, som framlagts i kommissionens betänkande, intagas å statlig fångvårdsanstalt. Till följd av den rådande överbeläggningen i statens fångvårdsanstalter vore statsverket emellertid, enligt vad styrelsen vidare uttalar, för närvarande icke i stånd att — på sätt § 8 a) nämnda avtalsförslag avser — åtaga sig förvaringen av bötesfångar och i nämnda mom. avsedda häktade och utlänningar, och det vore därför icke möjligt att nu helt sätta kommissionens avtal i kraft. Vid förhandlingarna mellan fångvårdsstyrelsen och stadens representanter hade emellertid de sistnämnda påyrkat, att förhandlingskommissionens förslag i den utsträckning det vore möjligt måtte upptagas till prövning och avgörande samt förklarat, att staden eljest funne sig sakna anledning att tillmötesgå fångvårdsstyrelsens framställning om ytterligare platser till följd av den starka stegringen av fångantalet. Såsom resultat av förhandlingarna hade utarbetats följande preliminära *förslag till avtal mellan kronan och staden*:

Mellan fångvårdsstyrelsen för Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt Stockholms stad, å andra sidan, har för tid som i § 6 sägs överenskommit som följer.

§ 1.

a) Kronan påtager sig kostnaden för förvaringen och underhållet i Stockholms stads rannsakningsfängelse av följande kategorier av intagna, näm-

ligen *dels* bötesfångar, *dels* häktade, av Stockholms rådhusrätt till straffarbete eller fängelse dömda personer från och med dagen efter rådhusrättens utslag, *dels* häktade, som enligt utslag av Stockholms rådhusrätt skola intagas till förvaring eller internering, *dels* häktade, av överståthållarämbetet till tvångsarbete dömda lösdrivare från och med dagen efter överståthållarämbetets beslut, *dels* ock personer, som tagits i förvar jämlikt författningar rörande utläningar.

b) För häktade, rörande vilka rådhusrätten eller överståthållarämbetet beslutat om undersökning av sinnesbeskaffenheten och som till följd därav intagits å fångvården tillhörande sinnessjukavdelning, skall staden ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de häktade efter det för avdelningen gällande portionspriset (sålunda allenast kostnad för i portion ingående proviantartiklar).

c) Efter fångvårdsstyrelsens tillstånd i varje särskilt fall må å centralfängelset å Långholmen intagas häktad men icke dömd person, som befinnes lida av kroppssjukdom eller, utan att sådant fall är för handen som i b) sägs, av sinnessjukdom.

För de under c) omförmälda häktade gäller,

att de häktade skola utan kostnad för kronan genom försorg av polisen i Stockholm införas till centralfängelset samt i förekommande fall inställas in för rådhusrätten eller överståthållarämbetet,

att staden skall ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de häktade efter det för centralfängelset å Långholmen gällande portionspriset (sålunda allenast kostnad för i portion ingående proviantartiklar) samt att staden såsom bidrag till kostnaderna för fängelsebyggnadernas underhåll, för bevakning, sjukvård inom anstalten, allmänna förvaltningskostnader och dylikt ävensom för tillhandahållande av sängkläder samt av kläder under anstaltsvistelsen och vid avgången från anstalten skall erlägga 7 kronor 50 öre per intagen och dag.

d) Staden förvarar och underhåller på egen bekostnad övriga för brott och lösdriveri häktade men icke dömda personer.

§ 2.

Staden förbinder sig att icke minska det för fångförvar avsedda utrymmet i rannsakningsfängelset ävensom att i rannsakningsfängelset på fångvårdsstyrelsens begäran i mån av utrymme mot ersättning som nedan sägs förvara intagna, för vilkas förvaring och underhåll kronan enligt § 1 a) påtagit sig kostnaden, ävensom personer, som för undergående av straff intagas å fängelset eller enligt fångvårdsstyrelsens beslut dit överflyttas. Härvid gäller, att staden skall vara pliktig att förvara *dels* stadens bötesfångar, *dels* ock andra för straffverkställighet intagna till ett antal av högst 90, varav högst 15 kvinnor.

För de i denna § omförmälda intagna skall kronan *dels* ersätta staden efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de intagna efter det för centralfängelset å Långholmen gällande portionspriset (sålunda allenast kostnad för i portion ingående proviantartiklar) *dels* ock till staden såsom bidrag till kostnaderna för fängelsebyggnadernas underhåll, för bevakning, sjukvård inom anstalten, allmänna förvaltningskostnader och dylikt ävensom för tillhandahållande av sängkläder samt av kläder under anstaltsvistelsen och vid avgången från anstalten erlägga ett belopp av 7 kronor 50 öre per intagen och dag. Fångvården förpliktigar sig att erlägga i denna § angiven ersättning för en beläggning för dag av minst 50 för straffverkställighet intagna.

§ 3.

Kostnad för vård å allmänt sjukhus skall i vad avser personer, som omförmälas i § 1 c), gäldas av staden samt i vad avser personer, som omförmälas i § 2 första stycket, av kronan.

§ 4.

Beträffande de i § 2 första stycket omförmälda intagna skall ifråga om verkställighet av straff samt vård och behandling av de intagna gälla vad i lag eller författning eller i av fängvårdsstyrelsen meddelade föreskrifter är eller kan bli bestämt.

Fängvårdsstyrelsen äger genom inspektion övervaka att meddelade föreskrifter behörigen efterlevas ävensom att av vederbörande tjänstemän erhålla de upplysningar, det biträde och de rapporter bl. a. till centrala fångregistret som erfordras för styrelsens verksamhet i vad avser de å rannsaksfängelset intagna.

§ 5.

Ersättning och bidrag som i §§ 2 och 3 sägs skola, i enlighet med preliminär uppskattning, erläggas månadsvis den 15 i varje påföljande månad. Slutlig avräkning skall ske årsvis så snart ske kan efter utgången av närmast föregående budgetår.

§ 6.

Detta avtal, som för fängvårdens del måste godkännas av Kungl. Maj:t och för stadens del av stadsfullmäktige, skall träda i kraft den 1 juli 1943 och gälla under två år med sex månaders ömsesidig uppsägning.

Sker ej uppsägning förlänges avtalet ett år i sänder.

Beträffande den närmare innebörden av förslaget anföres i fängvårdsstyrelsens yttrande bland annat:

I det nya avtalets § 1 har i första hand fastslagits fördelningen av kostnaderna mellan kronan och staden. Föreskriften i denna § har utformats på grundval av § 8 i förhandlingskommissionens förslag (jfr bet. sid. 48—50 m. fl.) dock med den ändringen, att § 1 icke, såsom § 8 i kommissionens förslag, innebär någon allmän utfästelse av kronan att å centralfängelset å Långholmen mottaga här ifrågavarande kategorier intagna — detta låter sig för närvarande icke göra på grund av den starka beläggningen å Långholmen — utan blott fastslår vem som skall svara för de olika kategorierna intagna, kronan eller staden. Underhåll av *ännu ej dömda* bekostas av staden, och skyldighet att jämväl tillhandahålla lokaler för förvaring av dem får anses av ålder åvila staden. Därutinnan har ej heller ifrågasatts någon ändring. Beträffande häktade *som redan erhållit sin dom* har hittills gällt, att staden tillhandahållit förvaringslokaler under det att kronan ersätter underhållet. Bötesfångar ha hittills både förvarats och underhållits av staden. I huvudsaklig överensstämmelse med de av förhandlingskommissionen föreslagna principerna fastslås nu i § 1, att kronan påtager sig kostnaden för förvaringen och underhållet i rannsaksfängelset av följande kategorier av intagna, nämligen *dels* bötesfångar, *dels* häktade, av Stockholms rådhusrätt till straffarbete eller fängelse dömda personer från och med dagen efter rådhusrättens utslag, *dels* häktade, som enligt utslag av Stockholms rådhusrätt skola intagas till förvaring eller internering, *dels* häktade, av överståthållarämbetet till tvångsarbete dömda lösdrivare från och med dagen efter överståthållarämbetets beslut, *dels* ock personer, som tagits i

förvar jämlikt författningar rörande utlänningar. I ett speciellt hänseende innebär denna föreskrift en avvikelse från förhandlingskommissionens förslag. Denna hade nämligen föreslagit, att kronan skulle övertaga de av rådhusrätten till straffarbete eller fängelse dömda respektive de av överståthållarämbetet till tvångsarbete dömda först från och med fjärde dagen från dagen för utslaget respektive beslutet. Denna avfattning av föreskriften hade tillkommit med hänsyn till gällande bestämmelser om nöjdförklaring och viss betänketid inom fängelset före avgivandet av sådan förklaring. Stadens representanter ha emellertid bestämt påyrkat, att kostnaderna skulle bestridas av kronan från och med *dagen efter* utslaget respektive beslutet. Då det här gäller att bestämma tidpunkten för övertagandet av vissa kostnader, icke själva straffverkställigheten, har fångvårdsstyrelsen ansett sig böra biträda det från stadens sida framställda yrkandet.

För ett speciellt fall har det redan under nuvarande förhållanden ansetts böra i § 1 avtalsförslaget intagas en bestämmelse att en person kan *intagas* å centralfängelset å Långholmen. Detta gäller häktad men icke dömd, som befinnes lida av kroppssjukdom eller — utan att fråga är om sinnessundersökning — av sinnessjukdom. För sådan person skall staden ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt den häktade efter det för centralfängelset å Långholmen gällande dagsportionspriset — för närvarande 85 öre — samt att staden såsom bidrag till kostnaderna för fängelsebyggnadernas underhåll, för bevakning, sjukvård inom anstalten, allmänna förvaltningskostnader och dylikt ävensom för tillhandahållande av sängkläder samt av kläder under anstaltsvistelsen och vid avgången från anstalten skall erlägga 7 kronor 50 öre per intagen och dag.

Sålunda angivna ersättning är grundad på innehållet i § 8 i förhandlingskommissionens förslag dock med den ändringen att beloppet kronor 7: 50 i det nya avtalet icke avser att innefatta kostnaden för sjukvård *utom* centralfängelset; sådan sjukvård skall bekostas av staden.

Genom vad som bestämmes i § 2 i det nya avtalet beredes möjlighet för fångvården att utnyttja platser i rannsakningsfängelset för att tillgodose det nuvarande starka behovet av platser för fångförvar. I nämnda paragraf stadgas nämligen i första hand, att staden skall på fångvårdsstyrelsens begäran *i mån av utrymme* mot angiven ersättning förvara intagna, för vilkas förvaring och underhåll kronan enligt § 1 a) påtagit sig kostnaden, ävensom personer som för undergående av straff intagas å fängelset eller enligt fångvårdsstyrelsens beslut dit överflyttas. Härvid har staden medgivit, att *staden skall vara pliktig att förvara* dels stadens bötesfångar och dels andra intagna till ett antal av högst 90, varav 15 kvinnor. För de i § 2 omförmälda skall kronan dels ersätta staden dess utgifter för utspisning av de intagna efter det för centralfängelset å Långholmen gällande portionspriset, dels ock till staden såsom bidrag till kostnaderna för fängelsebyggnadernas underhåll, för bevakning, sjukvård inom anstalten, allmänna förvaltningskostnader och dylikt ävensom för tillhandahållande av sängkläder samt av kläder under anstaltsvistelsen och vid avgången från anstalten erlägga ett belopp av 7 kronor 50 öre per intagen och dag. Beträffande portionspriset har man vid förhandlingarna efter övervägande av skilda förslag enats om att bestämma detta efter det vid centralfängelset å Långholmen gällande. Ersättningsbeloppet 7 kronor 50 öre för andra kostnader är detsamma som förhandlingskommissionen i sitt betänkande föreslog.

Föreskrifterna i § 2 innebära i första hand att staden för dem som tagas emot å rannsakningsfängelset och för vilka kronan, enligt vad som nu fastslagits, skall svara, erhåller ersättning enligt de nya grunderna. Vidare för-

pliktar sig staden att å rannsakningsfängelset mot nu fastslagen ersättning emottaga *dels* stadens bötesfångar — för vilkas förvaring och underhåll kronan enligt det nya avtalet är förpliktad att svara — och *dels* andra intagna — som det likaledes åligger kronan att förvara och underhålla — till ett antal av högst 90. Samtidigt har kronan på stadens begäran förpliktigt sig att årligen erlagga ersättning enligt § 2 för minst 50 platser. Det angivna antalet av högst 90 platser innebär framför allt det extra tillskott i platser för allmänt fångförvar, som under rådande förhållanden framstår som angeläget.

I fråga om ersättningsbeloppet å kronor 7: 50 är här liksom vid § 1 att märka att beloppet i vad det avser sjukvård endast avser att lämna ersättning för sjukvård inom anstalten. Kostnad för vård å *allmänt sjukhus* skall i vad avser personer som omförmälas i § 1 c) gäldas av staden samt i vad avser personer, som omförmälas i § 2 första stycket, av kronan. Denna principiella ståndpunkt har på stadens yrkande intagits i § 3 i det nya avtalet.

Från stadens sida har, enligt vad fångvårdsstyrelsen tillägger, framhållits att ikraftträdandet av avtalet komme att för staden medföra betydande kostnader. Reparationer i rannsakningsfängelset — företrädesvis värmeledning och kök — beräknades bliva erforderliga för nära 100,000 kronor, varjämte den ökade beläggningen gjorde det nödvändigt att avsevärt öka personalen. Att skaffa arbete åt dem som enligt det nya avtalet skulle intagas i rannsakningsfängelset befarades från stadens sida bliva förenat med svårigheter, men fångvårdsstyrelsens arbetskontor komme att i detta hänseende i möjligaste mån lämna biträde.

Statsverkets kostnader under nästa budgetår för de nya platser i rannsakningsfängelset, vilka skulle ställas till fångvårdens förfogande, har fångvårdsstyrelsen beräknat till det i riksstatsförslaget upptagna beloppet 150,000 kronor. Rörande den närmare beräkningen av detta belopp anför styrelsen:

Beloppet har beräknats på grundval av förhandlingskommissionens förslag och utgick från det av kommissionen föreslagna ersättningsbeloppet av kronor 7: 50 samt ett portionspris av 85 öre per fånge och dag. Räknat efter i medeltal 50 intagna blir kostnaden $(7: 50 + 0: 85) 8: 35 \times 50 \times 365 = 152,387$ kronor 50 öre, avrundat 150,000 kronor. Visserligen har staden förpliktat sig att förvara *dels* stadens bötesfångar och *dels* andra intagna till ett antal av högst 90, men det torde icke vara nödvändigt — i allt fall icke för första året — att räkna med mer än en genomsnittlig beläggning av 50 nu avsedda intagna per dag, motsvarande det i avtalet fastställda minimumantalet. Fångvårdsstyrelsen kommer för övrigt att försöka tillse att en jämn beläggning, som ej alltför mycket växlar från dag till dag, i detta hänseende vidmakthålles.

Enär nya ersättningsgrunder skola gälla för de personer, som enligt hittills gällande regler förvarats å rannsakningsfängelset för statsverkets räkning, uppkommer en ytterligare kostnadsökning för statsverket. Med utgångspunkt från antalet underhållsdagar (fångdagar) å rannsakningsfängelset under år 1942 har fångvårdsstyrelsen uppskattat de årliga vårdkostnaderna för de kategorier varom här är fråga — dömda fångar och lösdrivare samt

bötesfångar och i förvar tagna utlänningar — till $(12,000 \times 0:85 + 12,000 \times 7:50)$ 100,200 kronor eller i avrundat tal 100,000 kronor.

Anslagsbehovet för budgetåret 1943/44 skulle alltså enligt fångvårdsstyrelsens beräkningar bliva $(150,000 + 100,000)$ 250,000 kronor, med vilket belopp förslagsanslaget till Ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens ransakningsfängelse skulle upptagas.

Statskontoret har i infordrat utlåtande icke framställt andra erinringar mot avtalsförslaget än att första stycket i förslagets § 2 borde förtydligas samt att giltighetstiden för avtalet borde begränsas till ett år med sex månaders uppsägning. Ämbetsverket anför härom:

Enligt § 2 stycket 2 i föreliggande förslag till avtal mellan fångvårdsstyrelsen och Stockholms stad skulle styrelsen såsom vederlag för att stadens ransakningsfängelse i den utsträckning, som i avtalet anges, finge disponeras av styrelsen till staden erlægga en viss minimisättning, motsvarande i runt tal 150,000 kronor om året. En sådan bestämmelse synes statskontoret ur statsverkets synpunkt tillräddig endast under förutsättning, dels att ovillkorlig skyldighet stadgas för staden att i viss överenskommen omfattning mottaga fångar, som eljest skulle förvaras å statlig fångvårdsanstalt, dels ock att avtalet erhåller giltighet endast för kortare tid (jfr förhandlingskommisionens betänkande sid. 51). Emellertid synes föreskriften i första stycket av nyssnämnda paragraf knappast kunna tolkas på annat sätt än att stadens förpliktelse att förvara fångar skulle gälla endast i den mån fängelset icke vore belagt med sådana omhändertagna personer, för vilkas underhåll och förvaring staden hade att slutligen bära kostnaderna. Enligt vad som under hand inhämtats från fångvårdsstyrelsen skulle visserligen styrelsen och representanterna för staden vara ense därom, att nittio platser i fängelset städse skulle hållas reserverade för styrelsens räkning. Enligt statskontorets mening erfordras dock, att formuleringen av första stycket i § 2 ändras, så att av paragrafen kommer att framgå, att staden skall vara ovillkorligt skyldig att enligt fångvårdsstyrelsens bestämmande för kronans räkning mottaga och förvara nittio fångar. Med avseende å avtalets giltighetstid synes det statskontoret kunna ifrågasättas, huruvida icke denna kunde begränsas till ett år med sex månaders ömsesidig uppsägning och, om uppsägning ej skedde, förlängning i enlighet med förslaget med ett år i sänder.

Mellan fångvårdsstyrelsen å kronans samt Stockholms stadskollegium å Stockholms stads vägnar har sedermera träffats en den 20 april 1943 dagtecknad överenskommelse angående ransakningsfängelset, vilken överenskommelse helt ansluter sig till det vid fångvårdsstyrelsens yttrande fogade avtalsförslaget.

Den under senare år inträffade starka stegringen av fångantalet har medfört, att utrymmet på statens fångvårdsanstalter blivit otillräckligt och att åtgärder måst vidtagas för att provisoriskt tillgodose platsbehovet utanför den ordinära anstaltsorganisationens ram. Platsutrymmet för vanligt fångförvar har sålunda genom upplåtande för fångvårdsändamål av Svartsjöanstalten förstärkts med ett hundratal platser, och man torde kunna räkna med att vid behov kunna taga i anspråk ytterligare omkring 50 platser vid denna anstalt. Dessutom ha vid Åby och Lannaskede inrättats två provisoriska ung- *Departements-
chefen.*

domsanstalter med sammanlagt inemot 60 platser. Med hänsyn till den fortgående stegringen av fångantalet uttalade föredragande departementschefen i årets statsverksproposition (II ht sid. 58), att man borde utgå från att de provisoriska utbyggnader av anstaltsorganisationen, som dithills genomförts (Svartsjö och Åby), komme att bibehållas under budgetåret 1943/44 samt att det dessutom vore nödvändigt att överväga åtgärder för att möta ett ytterligare stegrat platsbehov. Beträffande möjligheterna att utöka platsutrymmet för vanligt fångförvar räknade departementschefen bland annat med att få utnyttja obelagda platser i Stockholms stads rannsakningsfängelse.

Fångvårdens normala anstaltsorganisation omfattar, inbegripet reservutrymme, 2,812 platser, varav för närvarande omkring 2,000 platser disponeras för vanligt fångförvar och återstoden för specialvård (jfr II ht 1943 sid. 42, 57). Härtill kommer, såsom nyss nämnts, högst 150 platser för vanligt fångförvar å den provisoriska straffanstalten å Svartsjö samt ett sextiotal platser å nyinrättade ungdomsanstalter.

Under tiden den 1 december 1942—den 1 maj 1943 har den totala beläggningen å rikets fångvårdsanstalter ökat från 2,960 till 3,048. Antalet platser som tagits i anspråk för vanligt fångförvar har under samma tid stigit från 2,216 till 2,244. För närvarande föreligger alltså överbeläggning och med hänsyn till den stigande tendensen beträffande fångantalet är behovet av ytterligare platsutrymme trängande. Beträffande de olika möjligheter, som finnas för att tillgodose detta behov, torde få hänvisas till årets statsverksproposition (II ht sid. 58 f.). Vad angår behovet av platser för vanligt fångförvar å slutan stalt synas de obelagda platserna i Stockholms stads rannsakningsfängelse i första hand böra utnyttjas.

En överenskommelse med Stockholms stad om rätt för kronan att i större utsträckning än för närvarande utnyttja rannsakningsfängelset torde, såsom även skett i det avtal som nu underställts statsmakternas prövning, böra förknippas med en uppgörelse, så långt det i nuvarande läge är möjligt, av de sedan gammalt föreliggande tvistefrågorna mellan kronan och staden beträffande fängelset. Det underställda avtalet kommer att medföra en ganska betydande kostnadsökning för statsverket, men jag anser mig likväl böra tillstyrka, att avtalet godkännes. Uppgörelsen grundar sig i allt väsentligt på det avtalsförslag som framlagts av förhandlingskommissionen, vilket förslag i princip tillstyrkts av alla vederbörande myndigheter. I enlighet med statskontorets förslag torde dock första stycket i § 2 böra förtydligas, så att avtalet kommer att klart framgå, att staden skall vara ovillkorligt skyldig att enligt fångvårdsstyrelsens bestämmande för kronans räkning emottaga och förvara nittio fångar förutom bötesfångar. Vid förhandlingar med stadens delegerade i ärendet ha dessa godtagit en dylik ändring. Däremot ha de delegerade bestämt motsatt sig att avtalet, såsom statskontoret ifrågasatt, slutes för kortare tid än som avsetts. Med hänsyn till att den ökade användningen av rannsakningsfängelset för fångförvar ansetts nödvändigöra moderniseringsarbeten i avsevärd omfattning, vilka staden har för avsikt att låta verk-

ställa så snart den nu ifrågavarande överenskommelsen godkänts, synes stadens ståndpunkt i denna del böra godtagas. Enligt sin lydelse skall avtalet emellertid icke gälla för längre tid än två år med sex månaders uppsägning och ett års förlängning därest uppsägning ej sker.

Vad angår anslagsberäkningen har jag ej funnit anledning till erinran mot fångvårdsstyrelsens förslag. Anslaget till Ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelse skulle alltså för budgetåret 1943/44 upptagas med förslagsvis 250,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det mellan fångvårdsstyrelsen å kronans samt Stockholms stadskollegium å Stockholms stads vägnar den 20 april 1943 träffade avtalet angående dispositionen av stadens rannsakningsfängelse, med den ändring beträffande § 2 första stycket som angivits i det föregående,

dels ock till Ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelse för budgetåret 1943/44 anvisa ett förslagsanslag av kronor 250,000.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertil Crona.
